

การฟ้องบุคคลบางประเภทในทางแพ่ง

การคดีแพ่งโดยทั่ว ๆ ไป ดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นบทบัญญัติของกฎหมายวิธีสบัญญัติ ได้บัญญัติขั้นตอนของการฟ้องร้องเอาไว้ว่าคู่กรณีอยู่ในฐานะอย่างไร จะต้องดำเนินการอย่างไรถ้าฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายผลจะเป็นอย่างไร กฎหมายจะระบุไว้ชัดเจน แต่กฎหมายก็ไม่สามารถบัญญัติควบคุมการฟ้องคดีแก่บุคคลต่าง ๆ ที่แตกต่างกันโดยตำแหน่งหรือฐานะได้ ดังนั้นจึงต้องมีกฎหมายพิเศษแตกต่างออกไปอีก แต่อย่างไรก็ตามในส่วนที่เป็นหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ต้องใช้บังคับแก่บุคคลทุกคน

บุคคลต่างๆ เหล่านี้พอจะแยกพิจารณาได้ ดังนี้

๑. บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายหรือมีฐานันดร แยกพิจารณาเป็น

๑.๑ ข้าราชการ การฟ้องคดีแพ่งข้าราชการในปัจจุบันแตกต่างกับในสมัยก่อนที่เป็น เช่นนี้ก็สืบเนื่องมาจากระบบการปกครอง ในสมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์มีอำนาจเต็มทั้งในการบริหารประเทศ ข้าราชการเปรียบเสมือนคนของพระมหากษัตริย์ การรับราชการก็มีตำแหน่งให้ ดังนั้นการฟ้องคดีแก่ข้าราชการจึงต้องขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน แต่ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยการฟ้องคดีข้าราชการไม่มีความแตกต่างจากประชาชนเท่าใด ยกเว้นแต่จะไกล่เกลี่ยต่อไป^๑

ก. ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่าย

^๑ ประมุข สวัสดิคิมงคล, "ระเบียบเกี่ยวกับบุคคลบางประเภทถูกฟ้อง", บทบัญญัติคดี, เล่มที่ ๒๑ ตอนที่ ๒, เมษายน ๒๕๐๖, หน้า ๓๑๑ - ๓๑๓.

พลเรือนวางระเบียบการประพฤติปฏิบัติตัวของข้าราชการพลเรือน และคณะรัฐมนตรี ใดมี
 มติออกมาให้ข้าราชการประจำหรือข้าราชการบ้านานูที่ตองหากคืออาญา คคือแพง หรือคคือ
 ลมละลายของรายงานให้เจากระทรวงทบวงกรม เจาสังกัดทราบ ที่เป็นเชนนี้กเพื่อใหผู้
 บังคับบัญชาของข้าราชการผู้นั้นทราบความเป็นไปของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ตอมาคคือมีการ
 แกไขระเบียบรายงานในทางคคือเสียใหม่ โดยใหรายงานเฉพาะเมื่อข้าราชการชั้นสัญญา
 บัตรตองโทษจำคุก หรือจำคุกแทนคาปรับ หรือตองคำพิพากษาให้เป็นคนลมละลาย เมื่อ
 คคือถึงที่สุดแล้ว หังนี้กเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาถอดยศและบรรดาศักดิ์เท่านั้น

กระทรวงยุติธรรมคคือมีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี (ที่ น. ๑๕๓๓/๒๔๘๒ ลงวันที่
 ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๘๒) ถึงกระทรวงกลาโหม (ที่ ห. ๓๖๔๐/๒๔๘๒ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน
 ๒๔๘๒) และถึงกระทรวงมหาดไทย (ที่ ม. ๓๖๔๑/๒๔๘๒ ลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๘๒)
 ขอแกไขรายงานเสียใหม่ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีในขณะนั้นตอบมาว่า คณะรัฐมนตรี
 ใคประชุมปรึกษา ลงมติเห็นชอบควยและอนุมัติให้คาคำเนนคคือคคือไปคคือ (หนังสือที่ ย.
 ๒๔๘๖/๒๔๘๒ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๘๒) กระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย
 เห็นชอบควยโดยไมขัดข้อง กระทรวงยุติธรรมจึงมีหนังสือที่ ๖๐/๒๔๘๒ ลงวันที่ ๑๑
 พฤศจิกายน ๒๔๘๒ เรื่องการรายงานคคือข้าราชการชั้นสัญญาบัตร วางระเบียบไวว่า
 ถาข้าราชการชั้นสัญญาบัตรถูกฟ้อง ศาลไมตองปฏิบัติรายงานอยางใคหังสิ้น

ข. ข้าราชการชั้นประทวน ในที่นี้หมายความว่าเฉพาะข้าราชการซึ่งมีบรรดาศักดิ์
 ชั้นประทวน ไมหมายความว่ารวมถึงผู้นิยมยศชั้นประทวน ข้าราชการชั้นประทวนนี้คือปฏิบัติ
 เชนเดียวกับข้าราชการสัญญาบัตร

๑.๒ ผูพิพากษา เคิมกระทรวงยุติธรรมวางระเบียบไวว่า ผูพิพากษา
 จะเป็นโจทกฟ้องควมแพงหรืออาญาตองขออนุญาตกระทรวงยุติธรรมก่อน หรือเมื่อ
 ถูกฟ้องเป็นจำเลยของรายงานให้กระทรวงทราบ ที่เป็นเชนนี้กเพราะผูพิพากษามี

หน้าที่ชำระความคดีฉันทพิพาทของผู้อื่น ถ้าเป็นความเสียเองก็เป็นที่น่ารังเกียจ
 ของความรู้สึกประชาชนทั่ว ๆ ไป ดังนั้นการฟ้องคดีไม่ว่าจะเป็นแพ่งหรืออาญาก็
 ต้องขออนุญาตก่อนเมื่อเป็นที่เห็นสมควรกระทรวงยุติธรรมจึงจะอนุญาต ส่วนการ
 ถูกฟ้องร้องนั้นก็ต้องรายงานกระทรวงยุติธรรมด้วย เป็นการสอดส่องผู้พิพากษาให้
 ประพฤติตนให้อยู่ครองจารีตประเพณีที่ดี

ระเบียบในปัจจุบัน กระทรวงยุติธรรมได้มีหนังสือที่ น.ว.๑๑/๒๔๘๗ ลง
 วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๘๗ เรื่องการรายงานผู้พิพากษาเป็นความ ยกเลิกระเบียบ
 ที่ให้ผู้พิพากษาเป็นโจทก์ฟ้องคดีต้องขออนุญาตกระทรวงก่อน ดังปรากฏในข่าวศาล
 เล่ม ๒ หน้า ๘๐ และวางระเบียบไว้ใหม่ดังนี้

(๑) เมื่อผู้พิพากษาเป็นโจทก์หรือเจ้าทุกข์ หรือจำเลยในคดีอาญาหรือ
 คดีแพ่งก็ดี

(๒) ถ้าเป็นความในศาลเดียวกับที่ผู้พิพากษานั้นรับราชการอยู่ ก็ให้
 ผู้ที่เป็นหัวหน้าในศาลนั้นรายงานไปให้ศาลหลวงยุติธรรม (อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค) ทราบ
 อย่างช้าในวันแรกที่คดีได้เข้าสู่ศาลอีกทางหนึ่งด้วย

(๓) ในการนัดไต่สวนหรือพิจารณาคดีที่ผู้พิพากษาเป็นโจทก์ หรือเจ้า
 ทุกข์ หรือจำเลยในศาลที่ผู้พิพากษารับราชการอยู่นี้จะต้องนัดให้มีเวลาพอที่ศาลหลวง
 ยุติธรรมจะมานั่งพิจารณาหรือไต่สวนร่วม หรือให้คนอื่นมาแทนด้วยก็ได้

(๔) ในคดีเช่นนี้ ให้ศาลหลวงยุติธรรมสอดส่องให้การพิจารณาได้เป็น
 ไปโดยเที่ยงธรรมเป็นพิเศษ มิให้ผู้พิพากษาที่เป็นโจทก์หรือเจ้าทุกข์หรือจำเลยนั้น
 ใช้อิทธิพลทำให้เสียความเที่ยงธรรมได้

(๕) สำหรับศาลที่มีไต่สวนแก่ศาลหลวงยุติธรรม ก็ให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่
 เป็นหัวหน้าในศาลนั้นจะต้องนั่งพิจารณาหรือไต่สวนคดีที่ผู้พิพากษาที่รับราชการในศาล
 นั้นเป็นโจทก์หรือเจ้าทุกข์หรือจำเลยด้วย

ระเบียบดังกล่าวมานี้ ไม่ขัดแย้งระเบียบการรายงานเรื่องข้าราชการทอง
หาในคดีอาญาหรือคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายตามหนังสือหมุ่กระทรวงยุติธรรมที่ ๘/๒๔๘๒
ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๒ ที่ให้รายงานให้เจ้ากระทรวงทบวงกรม เจ้าสังกัดทราบ

๑.๓ พระภิกษุ เดิมตามกฎหมายเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ที่ ๒๔ (๔) ได้
บัญญัติไว้ว่า คดีแพ่งคดี คดีอาญาคดี ฎาคดีถึงที่สุด พระภิกษุรูปใดจะต้องยึดทรัพย์สินหรือ
ทำโทษตามคำตัดสินแล้ว ศาลต้องรายงานไปยังกระทรวงยุติธรรม เพื่อขอพระราช
ทานพระบรมราชานุญาตก่อน เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้วจึงจะจัดการต่อไป
ตามคำตัดสินนั้นได้ ต่อมาได้ยกเลิกกฎดังกล่าว เหลือเพียงให้รายงานกระทรวง
ยุติธรรมโดยเร็วเป็นการภายใน

ระเบียบปัจจุบัน ศาลยึดถือตามหนังสือกระทรวงยุติธรรมที่ ๒๖/๒๔๘๐
ลงวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๔๘๐ ประกอบกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แยก
พิจารณาดังนี้

คดีแพ่งและคดีล้มละลาย แยกแยกออกเป็น

ก. พระภิกษุมีสมณศักดิ์

(๑) กรณียึดทรัพย์สิน ศาลออกหมายยึดได้แล้วแจ้งให้เจ้าคณะสงฆ์ทราบ
เพื่อปฏิบัติตามระเบียบ ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงวางไว้ว่า พระภิกษุที่ต้องถูกยึด
ทรัพย์สินนั้นไม่สมควรที่จะคงอยู่ในสมณเพศต่อไป

(๒) กรณีล้มละลาย พระภิกษุนั้นต้องลาสิกขาภายใน ๓๐ วันนับแต่
วันที่คดีถึงที่สุดตามมาตรา ๒๘ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

(๓) เมื่อมีการยึดทรัพย์สิน หรือพิพาทขอให้พระภิกษุล้มละลายหรือตั้งเจ้า
พนักงานพิทักษ์ทรัพย์สิน จัดการรักษาสินของบุคคลล้มละลาย ต้องรายงานไปยังกระทรวง
ยุติธรรม

(๔) เมื่อมีการพิทักษ์ทรัพย์หรือมีคำสั่งใหญ่ล้มละลายแพ่งหรือมีการถอนการพิทักษ์ทรัพย์ ต้องรายงานไปยังกระทรวงยุติธรรม

(๕) กระทรวงยุติธรรมทราบจากศาลแล้วจะรายงานต่อไปยังนายกรัฐมนตรี้ และแจ้งให้กระทรวงศึกษาธิการทราบ-

ข. พระภิกษุไม่มีสมณศักดิ์ ปฏิบัติเช่นเดียวกับพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ เพียงแต่ศาลไม่ต้องรายงานกระทรวงยุติธรรม

การฟ้องคดีแพ่งพระภิกษุนั้น ผู้ฟ้องต้องมีความรู้แน่ชัดว่าพระภิกษุนั้นมีเอกสิทธิ์ทางศาลบางประการดังนี้คือ

(๑) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาที่ได้รับหมายเรียกเป็นพยานศาลไม่จำเป็นต้องไปศาลตามหมายเรียก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๐๘

(๒) ถ้าพระภิกษุหรือสามเณรไปศาลในฐานะพยาน ก็ไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๑๒

(๓) แม้จะมาศาลแล้วในฐานะพยาน แต่พระภิกษุและสามเณรไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ก็ไต่ถามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๑๕ ศาลจะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้

๑.๘ พระบรมวงศานุวงศ์ แม้ในสมัยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชก็ถูกฟ้องได้ แต่การฟ้องต้องกราบบังคมทูลก่อน

เกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ถูกฟ้องในคดีแพ่งต้องรายงานไปยังกระทรวงยุติธรรมเสียก่อน รอโปรดเกล้าฯลงมาจึงจัดการต่อไป

ในปัจจุบันเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันทุกประการ ดังนั้นการฟ้องร้องคดีบุคคลธรรมดาหรือพระบรมวงศานุวงศ์ก็ปฏิบัติเหมือนกัน

โดยยกเลิกระเบียบเก่า ๆ ไป แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ กระทรวงยุติธรรมได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๔๙๕ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๔๙๕ วางระเบียบว่าถ้าหากพระบรมวงศานุวงศ์องค์ใดหรือถูกยึดทรัพย์หรือฟ้องขอให้เป็นคนล้มละลาย เมื่อศาลดำเนินการอย่างไรของรายงานไปยัง กระทรวงยุติธรรมโดยเร็วเป็นการภายใน ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้มีหนังสือที่ ๒๖/๒๔๘๐ ลงวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๔๘๐ ให้ศาลรายงานคดีแพ่งและคดีล้มละลายดังต่อไปนี้

ก. รายงานเมื่อได้มีการยึดทรัพย์ หรือไต่พิพากษาให้จำเลยเป็นคนล้มละลาย ถึงเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการรักษาทรัพย์สมบัติของมูลล้มละลาย

ข. รายงานเมื่อได้มีการถอนการยึดทรัพย์ หรือมีคำสั่งให้ผู้นล้มละลายพ้นคดีหรือถอนการพิทักษ์ทรัพย์

ส่วนการรายงานคดีเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ ยังคงถือปฏิบัติอยู่มิได้มีการเปลี่ยนแปลง ถึงที่กระทรวงยุติธรรมได้มีหนังสือที่ ๖๐/๒๔๘๒ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ วรรคสุดท้ายยืนยันไว้

จะเห็นได้ว่า การฟ้องคดีพระบรมวงศานุวงศ์ในทางแพ่งนั้น โจทก์ฟ้องได้เหมือนบุคคลธรรมดา แต่ระหว่างศาลกับกระทรวงยุติธรรมมีการรายงานกันเป็นการภายในเท่านั้น

๑.๕ ทหาร การฟ้องคดีแพ่งแก่บุคคลที่เป็นทหารนั้น

ก. คดีแพ่ง ผู้ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ยื่นฟ้อง ไต่ถามศาลยุติธรรม แม้จำเลยจะเป็นทหารทั้งหมดหรือรวมกับพลเรือนก็ตาม คำเน้นกระบวนการพิจารณาเหมือนบุคคลธรรมดาทุกอย่าง

ข. คดีแพ่งเกี่ยวกับองค์เจ้าอาชญา ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ มาตรา ๕๓ ผู้เสียหายหรืออัยการทหารจะฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือให้ไต่ราคาทรัพย์สินในศาลทหารไม่ได้ จะต้องไปฟ้องคดีแพ่งแก่ในศาลพลเรือน ในการพิจารณาคดีแพ่ง ศาลพลเรือนต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาชญาของศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ มาตรา ๕๓ แต่ถ้าวัวเป็นผู้เสียหายอัยการศาลทหาร

มีอำนาจร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือค่าทรัพย์สินใหม่ทดแทนได้ ตามมาตรา ๕๑ ของ พระธรรมนูญศาลทหาร และมาตรา ๕๒ บัญญัติว่าถ้าโจทก์ร้องขอให้ยึดทรัพย์สินจำเลย และยังไม่ มีค้ำประกันคดีศาลทหารจะจัดให้มีค้ำประกันคดีเสียก่อน หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามค้ำประกันคดีศาลทหาร จะรายงานให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งบุคลากรส่งสำนวนไปยังศาลพลเรือนที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ในเขต เพื่อให้ศาลพลเรือนนั้นยึดทรัพย์สินต่อไปโดยไมต้องฟ้องเป็นอีกสำนวน

สรุปการฟ้องร้อง คดีแพ่งแพ่งทหารก็ดำเนินการเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ยกเว้น คดีแพ่งเกี่ยวเนื่อง คดีอาญาจะฟ้องเรียกค่าเสียหาย ทรัพย์สินหรือเอาทรัพย์สินยังศาล ทหารไม่ได้ ต้องมาฟ้องยังศาลพลเรือนที่มีอำนาจต่อไป แต่ภาครัฐเป็นผู้เสียหาย ก็ยอมเรียกร้อง ไปในคดีอาญาที่ยื่นฟ้องต่อศาลทหารได้

๒. การฟ้องบุคคลที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

๒.๑ การฟ้องบุพการี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๒ ได้บัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามีได้ แต่เมื่อตนหรือญาติ สนิทของผู้นั้นร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นวาทถากได้" เป็นบทบัญญัติห้ามผู้สืบสันดานฟ้องบุ พการีอันเป็นที่สักการะเคารพนับถือ โดยเฉพาะชนบทรวมเนียมประเพณีอันดีของไทย ผู้ บพการีเป็นที่นับถือของลูกหลาน การที่ลูกหลานฟ้องบิดามารดา ปู่ย่าตายาย แสดงให้เห็นว่า เป็นคนอกคัญ กฎหมายจึงบัญญัติห้ามฟ้องเอง แต่ไม่ตามที่ร้องขอต่ออัยการให้ฟ้องให้ ดัง จะโลกดลาละเอียคต่อไปในบทที่ ๕ ในหัวข้อ ๑.๑๒

๒.๒ การฟ้องผู้ไร้ความสามารถ ตามที่โลกดลามาแล้วในบทที่ ๑ เรื่องความ สามารถของผู้ที่จะฟ้องคดีว่าจะต้องมีความสามารถ แต่ในหัวข้อนี้จะพิจารณาในแง่ผู้ไร้ความ สามารถถูกฟ้องคดีโดยแยกพิจารณาเป็นหัวข้อต่อไปนี้

๒.๒.๑ ผู้เยาว์ (Minor) เป็นผู้หย่อนความสามารถเพราะเหตุอายุ จะพ้นจากภาวะผู้เยาว์ได้โดยการสมรส หรืออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขณะที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะนี้

ผู้เยาว์ตกอยู่ในความปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรม กรณีที่ผู้เยาว์ไปโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ผู้นั้นมีอำนาจฟ้องผู้เยาว์ได้ โดยเลือกฟ้องดังนี้

ก. ฟ้องผู้เยาว์เป็นส่วนตัว ในกรณีที่ผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบเอง แต่ถาเป็นกรณีมูลหนี้เกิดจากการละเมิด ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมมีส่วนร่วมในการละเมิดด้วย ก็อาจฟ้องผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นจำเลยรวมด้วยได้

ข. ฟ้องผู้เยาว์โดยผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นจำเลย ในกรณีนี้ต้องฟ้องผู้แทนโดยชอบธรรมในฐานะกระทำการแทนผู้เยาว์

๒.๒.๒ คนไร้ความสามารถ (Incompetent) อาจถูกฟ้องในคดีแพ่งหรือคดีอาญาได้เสมอแตกต่างกับการฟ้องคดีของไร้ความสามารถ ซึ่งต้องให้ผู้อนุญาตฟ้องแทน แต่ถาคนไร้ความสามารถถูกฟ้อง ศาลจะดำเนินการต่อไปได้ก็ต่อเมื่อมีการแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถของจำเลยเสียก่อน

๒.๒.๓ คนเสมือนไร้ความสามารถ (Quasi Incompetent) คนเสมือนไร้ความสามารถอาจถูกบุคคลหนึ่งบุคคลใดฟ้องได้เสมอในเมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถไปโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลผู้นั้น กรณีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะฟ้องคนเสมือนไร้ความสามารถนั้นยอมฟ้องคนเสมือนไร้ความสามารถได้โดยตรงเพราะเสมือนไร้ความสามารถนั้นมีความสามารถ เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เพียงแต่ถูกจำกัดสิทธิบางประการเท่านั้น แต่คนเสมือนไร้ความสามารถจะดำเนินคดีต่อไปได้ก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน

ถาคนเสมือนไร้ความสามารถไปละเมิดบุคคลหนึ่งบุคคลใดผู้พิทักษ์ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติเอาไว้ให้ต้องรวมรับผิดชอบกับ ผู้อนุญาตและผู้แทนโดยชอบธรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๙ บัญญัติให้รวมรับผิดชอบในละเมิดกับคนไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ด้วย

๒.๒.๔ คนวิกลจริต (A person of unsound mind) คือบุคคล

วิกลจริตที่ศาลยังไม่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า "การใด ๆ อันบุคคลวิกลจริตได้ทำลง แต่หากบุคคลนั้นศาลยังมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไซ้ ท่านว่าการนั้นจะเป็นโมฆะต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าได้กระทำลงในเวลาซึ่งบุคคลนั้นวิกลจริตอยู่ และคุณกรณีอีกฝ่ายหนึ่งใคร่แล้วควรวินิจฉัยว่าเป็นคนวิกลจริต" เช่นนี้คนวิกลจริตย่อมเป็นคนที่ต้องทำอะไรด้วยตนเองทุกประการในเมื่อศาลยังไม่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ โดยมีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าผู้วิกลจริตสามารถมีผู้อนุญาตได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๕ ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถาวรวิกลจริต ผู้บุพการี กล่าวคือ บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อ ก็ดี ผู้อนุญาตหรือผู้พิทักษ์ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลแล้ว ศาลจะสั่งให้บุคคลผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้..."

ผู้อนุญาตตามมาตรา ๒๕ นี้ผู้เขียนเห็นว่า ไม่ได้หมายความถึงผู้อนุญาต คนไร้ความสามารถเป็นแน่ เพราะการที่บุคคลใดจะถูกศาลสั่งแต่งตั้งเป็นผู้อนุญาตโดยมิได้สั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถนั้นเป็นไปได้ เพราะไม่มีเหตุผลอย่างใดที่ศาลจะทำได้เช่นนั้น ดังนั้นคำว่า "ผู้อนุญาต" ตามมาตรา ๒๕ นี้ หมายความว่าถึงผู้ปกครองของผู้เยาว์มากกว่า เพราะตามบทบัญญัติมาตรา ๒๕ มิได้บัญญัติถึงผู้ปกครองในกรณีผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดาหรือญาติตามมาตรา ๒๕ เลยนอกจากผู้ปกครองเท่านั้น

ดังนั้นผู้ใดจะฟ้องคนวิกลจริตก็ฟ้องได้โดยตรง จะฟ้องบุคคลอื่น เช่น ผู้ที่คนวิกลจริตอาศัยอยู่ด้วยไม่ได้ ส่วนในเรื่องความสามารถของคุณความในชั้นศาลก็ต้องนำไปพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๖ ตามที่กล่าวมาแล้วในเรื่องความสามารถของคุณความในบทที่ ๑

๒.๒.๕ หญิงมีสามี (married women) ตามกฎหมายปัจจุบันหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับชายทุกประการ ไม่ว่าจะสมรสแล้วหรือยังไม่สมรส ไม่ทำให้ความสามารถของหญิงนั้นแตกต่างกันแต่อย่างใด

ตามกฎหมายปัจจุบันคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ ซึ่งได้ประกาศมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ ได้แบ่งแยกทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาออกเป็น ๒ ประเภทคือ สินส่วนตัว กับสินสมรส

สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สินที่มีผู้คิดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๗๑ บัญญัติว่า "สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส

(๒) ที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกาย ตามสมควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ ของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๓) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสนหา

(๔) ที่เป็นของหมั้น."

ดังนั้นในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนตัวนี้หญิงมีสามี มีความสามารถเต็มที่ในการฟ้องร้องคดีและถูกฟ้องคดี บุคคลที่ถูกหญิงมีสามีโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ ย่อมฟ้องหญิงมีสามีได้เช่นเดียวกับการฟ้องบุคคลอื่นที่มีความสามารถทั่ว ๆ ไป

ส่วนสินสมรส ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๗๔ ได้บัญญัติไว้ว่า "สินสมรสได้แก่ทรัพย์สิน

- (๑) ที่คู่สมรสใดมาระหว่างสมรส
 (๒) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใดมาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรม หรือหนังสือยกให้ระบุว่า เป็นสินสมรส
 (๓) ที่เป็นคอกดของสินส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส."

ในเรื่องการจัดการสินสมรสนี้ กฎหมายบัญญัติให้สามีภริยาร่วมกันจัดการ เว้นแต่จะมีสัญญาก่อนสมรสกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๑๔๗๖) และตามกฎหมายใหม่ได้บัญญัติให้ความหมายของคำว่าจัดการไว้กว้างขวางมาก รวมทั้งการจำหน่าย จำนำ จำนอง หรือก่อให้เกิดภาระติดพันด้วย และอำนาจฟ้องและต่อสู้คดีเกี่ยวกับสินสมรส

การฟ้องคดีเกี่ยวกับสินสมรสนี้ ถ้ามิได้มีสัญญาก่อนสมรสกำหนดไว้ว่าเป็นอย่างอื่น การฟ้องหรือการถูกฟ้องควรต้องระบุชื่อทั้งสามีและภริยา แต่ถ้ามีสัญญาก่อนสมรสได้บัญญัติให้บุคคลใดเป็นเป็นผู้จัดการการฟ้องเกี่ยวกับสินสมรสก็ต้องฟ้องผู้มีอำนาจจัดการ

ดังนั้นถ้าหญิงมีสามีเป็นผู้จัดการสินสมรส ผู้ที่จะฟ้องเกี่ยวกับสินสมรส ก็ฟ้องหญิงมีสามีได้โดยมิต้องฟ้องสามีด้วย แต่ถ้าสัญญาก่อนสมรสระบุให้สามีเป็นผู้จัดการสินสมรสการฟ้องก็ต้องฟ้องสามี หรือจะฟ้องภริยาควยก็ได้ถ้าการฟ้องนั้นเกี่ยวกับสินสมรส

๒.๓ นิติบุคคล (Juristic Persons) การฟ้องนิติบุคคลนั้น จะต้องทราบเสียก่อนแล้วว่านิติบุคคลมิใช่คนธรรมดาเป็นบุคคลสมมติขึ้นทางกฎหมายไม่สามารถกระทำการเองได้ ต้องมีผู้กระทำการแทน ตามวัตถุประสงค์และบทบัญญัติของกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีจะเลือกฟ้องเฉพาะนิติบุคคล (ในกรณีที่นิติบุคคลนั้น

ใดดำเนินการตามวัตถุประสงค์และตามกฎหมาย) หรือฟ้องผู้มีอำนาจทำการแทนควยก็ได้
แต่ถ้าที่การกระทำที่เกินวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลแล้ว ฟ้องนิติบุคคลร่วมกับผู้มีอำนาจทำการ
แทนควย จะไต่แยกพิจารณาออกดังนี้

๒.๓.๑ ทบวงการเมือง (Public Bodies) ตามประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๓ ใ้บัญญัติว่า "ทบวงการเมืองนั้น คือกระทรวงและกรมในรัฐบาล
เทศบาลปกครองท้องถิ่นและเทศบาลทั้งหลาย" จึงแยกทบวงการเมืองออกได้

ก. กระทรวง ทบวง สำนักนายกรัฐมนตรี (มีฐานะเทียบเท่ากระทรวง) และกรม
ต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการและพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง
ทบวงกรม

ข. เทศบาลปกครองท้องถิ่น (Local Administrations) หมายถึงองค์การ
ปกครองส่วนภูมิภาคที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้แล้วแต่บทบัญญัติของกฎหมายจะบัญญัติให้หน่วย
งานนั้น ๆ เป็นนิติบุคคล ปัจจุบันที่เป็นนิติบุคคลก็ไ้แก่จังหวัด

ค. ประชาบาล คือเทศบาล (Municipalities) นั้นเอง

กระทรวง ทบวง สำนักนายกรัฐมนตรีมีรัฐมนตรีว่าการเป็นผู้ดูแลหรือเป็นผู้แทน ดังนั้น
การฟ้องกระทรวงทบวง สำนักนายกรัฐมนตรี ก็ฟ้องทั้งตัวนิติบุคคลนั้นพร้อมกับรัฐมนตรีว่าการ
นิติบุคคลนั้น ๆ ด้วย หรือจะฟ้องเฉพาะตัวนิติบุคคลก็ได้ กรมก็เช่นเดียวกัน โดยเปลี่ยนจาก
รัฐมนตรีว่าการมาเป็น อธิบดี เท่านั้น ยกเว้น กรมในสังกัดกระทรวงกลาโหมที่ไม่เป็น
นิติบุคคล

จังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แทน การฟ้องเหมือนกับกระทรวงหรือกรมนั่นเอง

เทศบาล มีนายกเทศมนตรีเป็นผู้แทน

๒.๓.๒ วัดวาอาราม (Monasteries) มีเจ้าอาวาสเป็น
ผู้แทนของวัด การฟ้องคดีของฟ้องวัดโดยเจ้าอาวาสเป็นจำเลย

๒.๓.๓ ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิ

ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน (Registered Partnerships) มีผู้จัดการตามข้อ
บังคับของห้างหุ้นส่วน เป็นผู้แทน การฟ้องคดีของฟ้องห้างหุ้นส่วนโดยผู้จัดการเป็นจำเลย หรือ
หรือฟ้องห้างหุ้นส่วนเท่านั้นเป็นจำเลยก็ได้

บริษัทจำกัด (Limited Companies) มีกรรมการผู้จัดการเป็นผู้แทนตามข้อ
บังคับของบริษัทจำกัด การฟ้องคดีของฟ้องบริษัทจำกัด โดยกรรมการผู้จัดการเป็นจำเลย
หรือฟ้องเฉพาะบริษัทเป็นจำเลยก็ได้

สมาคม (Associations) มีผู้จัดการหรือบุคคลอื่นใดเป็นผู้แทนตามข้อบังคับของ
สมาคม การฟ้องคดีของฟ้องสมาคมโดยผู้แทนเป็นจำเลยหรือจะฟ้องเฉพาะสมาคมเป็นจำเลยก็ได้

มูลนิธิ (Authorized Foundations) มีผู้จัดการเป็นผู้แทน การฟ้องมูลนิธิ
ของฟ้องมูลนิธิโดยผู้จัดการเป็นจำเลย หรือจะฟ้องเฉพาะมูลนิธิเป็นจำเลยก็ได้

การฟ้องนิติบุคคลมี ๒ แบบ คือ

(๑) การฟ้องนิติบุคคลที่ผู้แทนหรือกรรมการอื่นรวมรับผิดชอบ กัดฟ้องนิติบุคคล
เป็นจำเลยที่ ๑ และผู้มีอำนาจกระทำการแทนเป็นจำเลยที่ ๒ และกรรมการอื่น ๆ ที่มีหน้าที่
บริหารนิติบุคคลเป็นจำเลยลำดับต่อไป

(๒) การฟ้องนิติบุคคลที่ผู้แทนมีต้องรับผิดชอบรวมควมมี ๒ แบบ คือ

- ก. ฟ้องเฉพาะนิติบุคคลเป็นจำเลย
- ข. ฟ้องนิติบุคคลโดยระบุผู้แทนควม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๕/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า การฟ้องนิติบุคคลเป็นจำเลยนั้น โจทก์-เพียงแต่ระบุชื่อนิติบุคคลเป็นจำเลย โดยมีใครระบุชื่อบุคคลผู้แทนนิติบุคคลมาด้วยก็ ย่อมใช้ได้ เพราะนิติบุคคลย่อมมีผู้ดำเนินการอยู่ในตัวตามกฎหมายแล้ว

ในกรณีที่นิติบุคคลมีสาขาโดยเฉพาะในกรณีที่นิติบุคคลมีสำนักงานแห่งใหญ่อยู่ ต่างประเทศ แต่มีสาขาในประเทศไทย ก็ฟ้องสาขานั้นได้ถือเสมือนฟ้องบริษัทใหญ่เป็น จำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๕๖/๒๕๐๘ วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นบริษัท อยู่ต่างประเทศ แต่มีสำนักงานสาขาอยู่ในประเทศไทย ดังนี้ ถือว่าโจทก์ฟ้องบริษัทใหญ่ เป็นจำเลย มิใช่ฟ้องบริษัทสาขาให้รับผิดชอบ และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๑ ถือว่าจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยด้วย

ส่วนนิติบุคคลที่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายในต่างประเทศ ซึ่งมีสนธิ สัญญา กับประเทศไทย จะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือไม่ก็ตามมีสิทธิดำเนินคดี เป็นโจทก์หรือจำเลยในศาลไทยได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๙๐/๒๕๔๕)

นิติบุคคลซึ่งเป็นคู่ความนั้น แม้อาจมาภายหลังจะมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลเข้ามา บริหารใหม่ หรือเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลต่อไปแทนคนเดิม ก็ไม่เป็น เหตุให้คดีที่ใดฟ้องร้องไว้แต่เดิมเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด เช่นการเปลี่ยนแปลงอธิบดี ของกรมในรัฐบาล การเปลี่ยนนายกเทศมนตรี การเปลี่ยนเจ้าอาวาส การเปลี่ยน กรรมการผู้จัดการบริษัท บุคคลผู้เข้ามากระทำแทนนิติบุคคลใหม่มีอำนาจดำเนินการ ต่อไปได้ทันที ดังนั้นการฟ้องโดยระบุชื่อคู่ความนั้น ควรระบุนิติบุคคลเป็นคู่ความย่อมดี กว่าด้วยประการทั้งปวง มิต้องคำนึงถึงผู้แทนนิติบุคคลนั้น ๆ แต่อย่างใด

๓. บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน (Privilege and Immunity) ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานจากต่างประเทศ ส่วนเอกสิทธิ์ในประเทศไทยก็มีเป็นส่วนน้อย ในเรื่องการฟ้องบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์แยกออกเป็น

๓.๑ ประมุขของรัฐ ในโลกนี้ประมุขของรัฐแต่ละประเทศเรียกไม่เหมือนกัน แล้วแต่ระบอบการปกครองและความเชื่อถือ ความนับถือดั้งเดิม ประมุขของรัฐที่นิยมใช้เรียกมีกษัตริย์ ประธานาธิบดี เป็นต้น ประมุขของรัฐได้รับเกียรติ และสิทธิพิเศษ ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งประมุขของชาติ ประเทศต่าง ๆ ย่อมมีอิสระและอธิปไตยไม่ขึ้นแก่ใคร ไม่ว่าจะเป็รัฐเล็กหรือรัฐใหญ่ ย่อมถือว่ามีฐานะเท่าเทียมกัน ดังนั้นประมุขของรัฐย่อมได้รับเกียรติ สิทธิพิเศษต่างๆ ในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ โดยเท่าเทียมกัน เช่น การต้อนรับจากรัฐอื่น ได้รับสิทธิอันละเมิดมิได้ (inviolability) ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่ง ซึ่งเหตุนี้เองทำให้สิทธิเหล่านี้ตกไปยังคณะทูต และกงสุล ที่จะได้รับเอกสิทธิ์ เช่นนี้ด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่แทนประมุขของรัฐ ดังนั้นประมุขของรัฐซึ่งเป็นต้นกำเนิดแห่งสิทธิพิเศษย่อมมีสิทธิเหนือกว่าผู้แทนทางการทูตเป็นธรรมดา ^๒

๓.๒ ผู้แทนทางการทูต เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐ ผู้ส่งให้มีหน้าที่กระทำการในฐานะเป็นผู้แทนของรัฐ

คณะทูตประกอบด้วย

ก. หัวหน้าคณะทูต และคณะทูตตามบัญชีรายนามที่สถานทูตแห่งประเทศนั้นได้ยื่นต่อกระทรวงต่างประเทศ บุคคลประเภทนี้ได้รับความคุ้มครองหรือเอกสิทธิ์อย่างเต็มที่ ทั้งตามหน้าที่และในฐานะส่วนตัว

ข. บุตรและภริยาหรือสามีบุคคลตามข้อ ก.

^๒ คันถิชิต อินทชาติ, คำบรรยายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองภาคสันติ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๗, หน้า ๗๒-๗๓ (อัครดำเนา)

ค. ผู้ที่มีไ้มาในฐานะทูต เช่น พนักงาน ลูกจ้าง คนใช้ โดยบุคคลจำพวกนี้ ได้เดินทางมากับคณะทูต มีคนไทยที่ไปรับจ้างคณะทูต ถ้าเป็นคนไทยจะไม่ได้รับยกเว้นหรือเอกสิทธิ์ตามที่กล่าวมาแต่อย่างใด บุคคลที่จะได้รับยกเว้นหรือเอกสิทธิ์ในกรณีนี้ถือว่าเป็นชนบทรรมเนียมระหว่างประเทศ แต่กระทรวงยุติธรรมมีความเห็นว่าคงหมายความว่าถึงลูกจ้างหรือคนใช้ของตัวทูตเท่านั้น ถ้าเป็นของบุคคลอื่นในคณะทูต^๓ เช่น ลูกจ้างหรือคนใช้ของเลขาธิการทูต ย่อมไม่มีเอกสิทธิ์แม้จะเป็นคนชาติเดียวกับคณะทูตก็ตาม

หน้าที่ของคณะผู้แทนทางการทูต นอกจากจะมีเป็นประการอื่นแล้ว โดยปกติมีหน้าที่ประกอบควย

- (๑) แทนรัฐผู้ส่งในรัฐผู้รับ
- (๒) คุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐผู้ส่งและของชนชาติของรัฐ ภายในขีดจำกัดที่กฎหมายระหว่างประเทศได้อนุญาตให้
- (๓) เจริญกับรัฐบาลของรัฐผู้รับ
- (๔) สืบเสาะให้แนควยวิถีทางทั้งมวลอันชอบควยกฎหมายถึงสภาวะและพัฒนาการในรัฐผู้รับและรายงานไปยังรัฐบาลของรัฐผู้ส่ง
- (๕) ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐผู้รับและพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ของรัฐผู้ส่งและรัฐผู้รับ
- (๖) คณะผู้แทนทางการทูต อาจปฏิบัติภารกิจในหน้าที่กลลสุดควยก็ได้

^๓ ประมุข สวัสดิคิมงคล, "ระเบียบเกี่ยวกับบุคคลบางประเภทถูกพ้อง", บทบัญญัติควย, เลม ๒๑ ตอน ๓, กรกฎาคม ๒๕๐๖ หน้า ๖๔๕-๖๔๖.

การแต่งตั้งไปประจำปกติต้องมีการทบทวนจากรัฐผู้รับเสียก่อน เพื่อแน่ใจว่ารัฐผู้รับยินดีที่จะรับ เพราะอาจมีการปฏิเสธไม่รับก็ได้โดยไม่ต้องแสดงเหตุผลการทบทวนเป็นการล้มเลิกการแต่งตั้งไปประจำ เช่นนี้เป็นการขอความเห็นชอบล่วงหน้า

จากหน้าที่ของทูตและการติดต่อทางการทูตนี้ทำให้เห็นความสำคัญของคณะทูต ดังนั้นตามจารีตประเพณีระหว่างประเทศและกฎหมายหรือสัญญา ระหว่างประเทศจึงกำหนดให้สิทธิพิเศษแก่คณะทูต

ก. เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน และเพื่อรับรู้เกียรติของคณะผู้แทนทางการทูตได้รับความคุ้มครองในค่าน

(๑) สถานที่ของคณะผู้แทนทางการทูตจะถูกละเมิดไม่ได้ (Inviolability) กล่าวคือตัวแทนของรัฐผู้รับไม่อาจเข้าไปในสถานที่นั้นได้ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของหัวหน้าคณะผู้แทน

(๒) รัฐผู้รับมีหน้าที่พิเศษที่จะดำเนินการทั้งหมดที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสถานที่ของคณะผู้แทนจากการบุกรุก หรือความเสียหายใดๆ และจะป้องกันการรบกวนใด ๆ ต่อความสงบสุขของคณะผู้แทนหรือทำการให้เสื่อมเสียเกียรติของคณะผู้แทน

(๓) สถานที่ของคณะผู้แทน เครื่องตกแต่ง และทรัพย์สินอื่นของคณะผู้แทนในสถานที่นั้น และพาหนะในการขนส่งของคณะผู้แทน ให้ได้รับความคุ้มกันจากการคน การเรียกเกณฑ์ การอายัด หรือการบังคับคดี

(๔) ปลอดภัยจากภาษีทั้งหลาย เว้นแต่ค่าบริการบางประเภท

ข. เอกสิทธิและความคุ้มกัน (Privileges and Immunities) ตามธรรมเนียมประเพณีระหว่างประเทศ และตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์

ทางการทูต ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๖๑^๕ ตั้งแต่ข้อ ๒๔ ถึงข้อ ๓๒ พอสรุปได้ดังนี้

เอกสิทธิ โดยทั่ว ๆ ไปผู้แทนทางการทูตได้รับเอกสิทธิ ยกเว้นอากรศุลกากร ภาษี และค่าธรรมเนียมอื่นเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในทางการของคณะผู้แทนได้รับยกเว้นจากการตรวจตรา ทั้งรวมถึงเอกสารราชการที่ส่งเขาออกนอกอาณาเขตด้วย

ความคุ้มกัน โด่แก่สิทธิที่ได้รับการยกเว้นหรือคุ้มกันจากอำนาจศาลของประเทศผู้รับ ทั้งทางอาญาและทางแพ่งและไม่ต้องไปเป็นพยานในศาล และทางปกครองของรัฐผู้รับ เว้นแต่

- (๑) การดำเนินคดี เรื่องกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ส่วนตัวในรัฐผู้รับ ซึ่งไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินของรัฐผู้ส่ง
- (๒) การดำเนินคดีเกี่ยวกับการล้มเลิกของตัวแทนทางการทูตซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ใช่เรื่องของรัฐผู้ส่ง
- (๓) การดำเนินคดีเกี่ยวกับกิจกรรมในวิชาชีพหรือการพาณิชย์ ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัว ของทูต ไม่เกี่ยวกับรัฐผู้ส่ง

ดังนั้นในการฟ้องคดีคณะผู้แทนทางการทูตต้องคำนึงถึง เอกสิทธิและความคุ้มกัน ยกเว้น ๓ กรณีที่กล่าวมาแล้ว

๓.๓ กงสุล ตามจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และมีอนุสัญญาระหว่าง ประเทศว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล กำหนดประเภทหน้าที่ของกงสุลไว้พอจะกล่าวได้ คือ

- (๑) คุ้มครองผลประโยชน์ของชนชาติของรัฐผู้ส่ง
- (๒) เพิ่มพูนการพัฒนาความสัมพันธ์ทางพาณิชย์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิทยาการ และมิตรภาพ

^๕ คันทวิช อันทชาติ, op.cit., หน้า ๗๕.

(๓) รายงานความเคลื่อนไหว ทางการค้า พาณิชยกรรม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และให้ข้อสังเกตแก่บุคคลที่สนใจ

(๔) เกี่ยวกับการออกหนังสือเดินทาง และตรวจลงตรา

(๕) ช่วยเหลือคนชาติ ของรัฐผู้ส่ง รวมทั้งเอกชนและบริษัท

(๖) ทำหน้าที่นิติกรณและทะเบียนราษฎร

(๗) พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของคนชาติของรัฐผู้ส่ง ในกรณีรับสิทธิของ
ผู้ขายขนม

(๘) พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของผู้เยาว์ และไร้ความสามารถของคนชาติตน

(๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่รัฐผู้ส่งมอบแก่สถานที่ทำภารกิจสุด ซึ่งมีได้ทั้งห้ามโดยกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ หรือ ไม่มีการแสดงข้อคัดค้านโดยรัฐผู้รับหรือซึ่งมีอ้างถึงไว้ในความตกลงการระหว่างประเทศที่ข้อมบังคับอยู่ระหว่างรัฐผู้ส่งและรัฐผู้รับ

อาลา

กงสุลอาชีพแบ่งออกเป็น ๔ ชั้นคือ

(๑) กงสุลใหญ่

(๒) กงสุล

(๓) รองกงสุล

(๔) ตัวแทนฝ่ายกงสุล

การปฏิบัติหน้าที่ของกงสุล ย่อมมีสัตยาบันตราตั้งจากรัฐผู้ส่งและมีการอนุมัติจากรัฐผู้รับ ในกรณีที่รัฐผู้ส่งไม่มีคณะผู้แทนทางการทูต พนักงานกงสุลอาจปฏิบัติกิจกรรมทางการทูตด้วยก็ได้

เรื่องเอกสิทธิและความคุ้มกันทางการทูตนั้น กงสุลย่อมไม่ได้รับเหมือนผู้แทนทางการทูต แต่ความสะดวกเอกสิทธิและความคุ้มกันเกี่ยวกับสถานที่ทำงานกงสุลย่อมมีได้เพราะเป็นเรื่องทรัพย์สินของรัฐและเป็นสถานที่ทำการแทนรัฐ

ส่วนบุคคลที่เป็นพนักงานฝ่ายกงสุลนั้น ความละเมิดมิได้ ได้รับความจำกัดและน้อยกว่าผู้แทนทางการทูต เป็นต้นว่าพนักงานฝ่ายกงสุลจะไม่ตกเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขังระหว่างพิจารณาคดี

เว้นแต่ในกรณีอาชญากรรมที่ไรผล และตามคำวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาลผู้มีอำนาจ และ จะไม่ถูกนำตัวไปจำขังในเรือนจำ หรือถูกจำกัดที่เสรีภาพส่วนบุคคลในรูปแบบอื่น เว้นแต่จะเป็น การปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลที่มีผลถึงที่สุดแล้ว

การดำเนินคดีอาญาต่อพนักงานฝ่ายกงสุล ก็ต้องกระทำด้วยความเคารพตามตำแหน่ง ฐานะทางการของกงสุลพอสมควร และให้กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติหน้าที่น้อยที่สุด

ดังนั้นการฟ้องคดีแพ่งแก่บุคคลที่เป็นกงสุลก็ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เอกสิทธิและความคุ้มครองกงสุลด้วย

๓๐๔ ผู้แทนขององค์การระหว่างประเทศ

องค์การสหประชาชาติและทบวงชำนัญพิเศษ ได้รับเอกสิทธิเฉพาะ ประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติเท่านั้น ที่องค์การสหประชาชาติได้รับเอกสิทธิ ก็เพราะเพื่อความสำเร็จในความมุ่งหมายของสหประชาชาติ ในทางปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้แทน ขององค์การฯ และเป็นอิสระ

ในทางปฏิบัติของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ปฏิบัติต่อผู้แทนของสมาชิกหรือพนักงานหรือ ผู้เชี่ยวชาญของสหประชาชาติ หรือทบวงชำนัญพิเศษ ในทำนองเดียวกับบุคคลในคณะทูต แต่ ก็มีสวนแตกต่างกันอยู่บาง ศาลไทยถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงยุติธรรมที่ น.ว.๒๓๗/๒๔๕๕ ลงวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๕๕ ในกรณีที่จะต้องสั่งหมายให้แก่บุคคลดังกล่าวนี้ไม่ว่าอยู่ในฐานะ เป็นจำเลยหรือพยาน ให้ศาลแจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรม เพื่อติดต่อกับกระทรวงต่างประเทศ ให้พิจารณาถึงความสมควรในการสั่งหมายทางสหประชาชาติหรือทบวงชำนัญพิเศษหรือจะ ให้ศาลสั่งหมาย

ทบวงชำนัญพิเศษ ตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยทบวงการชำนัญพิเศษ พ.ศ.

- (๑) องค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (International Labour Organization หรือ ILO.)
- (๒) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food And Argriculture Organizations of The United Nations หรือ F.A.O.)
- (๓) องค์การบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization หรือ ICAO.)
- (๔) องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational Scientific And Cultural Organization หรือ UNESCO)
- (๕) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ FUND)
- (๖) ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาการ (International Bank For Reconstruction And Development หรือ BANK)
- (๗) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization หรือ WHO)
- (๘) สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (The International Telecommunication Union หรือ ITU)
- (๙) องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Meteorological Organization หรือ WMO)
- (๑๐) บริษัทการเงินระหว่างประเทศ (International Finance Corporation หรือ IFC)

สรุปเอกสารทั้ง ๒ กรมนี้เป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่บัญญัติหรือกำหนดกัน เอกสารนี้ใคร่รับเอกสารนี้จะสะดวกเสียยอมเข้าเป็นโจทก์ จำเลย พยานในคดีแพ่งและคดีอาชญา
ก็ได้

๓.๕ ผู้แทนราษฎร ก็ได้รับเอกสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย การ
 สงมติออกเสียง การแถลงข้อเท็จจริง ผู้ใดจะนำไปฟ้องร้องมิได้ รวมตลอดถึงการประชุม
 กรรมาธิการและผู้พิมพ์ และผู้โฆษณารายงานการประชุมด้วย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 พุทธศักราช ๒๕๑๕ มาตรา ๑๓ ดังจะได้อธิบายต่อไป ในบทที่ ๕

สรุป ในการฟ้องคดีแพ่งแก่บุคคลทั่ว ๆ ไป ก็ดำเนินการไปได้ตามหลักทั่วไปของกฎหมาย
 แต่สำหรับบุคคลบางประเภทตามที่ได้อธิบายมา การฟ้องคดีแพ่งและกระบวนการพิจารณาบางขั้นตอน
 อาจแตกต่างกันออกไปหรือมีเพิ่มเติมเป็นพิเศษขึ้น หรืออาจไม่เกี่ยวข้องกันกับกรณีที่เกิดขึ้นก็ได้.